

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR**SÜLEYMAN KURT BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2019/19455
Karar Tarihi : 2/3/2023

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Muammer TOPAL
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
İrfan FİDAN
Raportör : Fatih ALKAN
Başvurucu : Süleyman KURT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahpus olan eşlerin ziyaret hakkı olan çocuklarıyla aynı anda görüş yapabilmelerine izin verilmemesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayın gerçekleştiği tarihlerde, silahlı terör örgütüne üye olma suçu kapsamında tutuklu olarak Samsun T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) bulunmaktadır. Başvurucunun mahpus olan eşi de aynı yerleşkedir. Çiftin olay tarihinde altı ve sekiz yaşlarında olan iki çocuğu bulunmaktadır.

3. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (Genel Müdürlük) tarafından 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) 9. maddesinin uygulanmasına ilişkin olarak ilgili ceza infaz kurumlarına 8/3/2019 tarihinde gönderilen yazı, Kurum aracılığıyla diğer mahpuslarla birlikte başvurucuya da tebliğ edilmiştir. Söz konusu yazıda, aynı yerleşkede bulunan eş ve dışarıdan gelen ziyaretçilerle aynı anda görüşme sağlanamayacağı ve mahpusların kapalı veya açık ceza infaz kurumundaki yakın akrabası ile mi yoksa dışarıdan gelen ziyaretçi ile mi görüşmek istediğini açıkça belirten dilekçelerini her hafta Kuruma vermesi gerektiği belirtilmiştir.

4. Başvurucu, söz konusu uygulamanın aile ilişkilerine zarar verdiğini belirterek 2/5/2019 tarihinde Samsun İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyet dilekçesi sunmuştur. Dilekçede; aynı ceza infaz yerleşkesinde tutulan eşiyile görüş yaptığında ailesiyle veya çocuklarıyla görüşmediğini, ailesi ya da çocuklarıyla görüş yaptığında tutuklu eşiyile görüşmediğini belirterek eşi ve ailesi ya da çocukları arasında tercih yapmak zorunda bırakılmasının küçük yaştaki çocuklarının gelişimine zarar verdiğini, eşi ve çocuklarıyla aynı

anda ya da ayrı ayrı görüşme yaptığında görüş hakkı kaybı yaşamayıp buna izin verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

5. İnfaz Hâkimliği 7/5/2019 tarihinde başvurusunun şikâyetinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, Genel Müdürlüğün 8/3/2019 tarihli yazısını hatırlatmış ve Kurum tarafından bu yönde devam ettirilen uygulamanın ilgili mevzuata uygun olduğunu ifade etmiştir.

6. Başvurucunun karara karşı yaptığı itiraz usule ve yasaya aykırı bir husus bulunmadığı gerekçesiyle Samsun 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 23/5/2019 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 29/5/2019 tarihinde öğrendikten sonra 31/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurusunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (*Mehmet Şerif Ay*, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

10. Başvurucu; altı ve sekiz yaşlarında iki çocuğunun bulunduğunu, tutuklu olan eşi ile çocukları ya da ailesi arasında görüş yapma konusunda tercihte bulunmak zorunda kalması nedeniyle aile bütünlüğünün zarar gördüğünü, ayrı ayrı yapılan görüşlerde tercihe zorlanması nedeniyle görüş hakkı kaybı yaşadığını, söz konusu uygulamanın kendisini ve çocuklarını manevi olarak yıpratmış, çocuklarının menfaatlerinin dikkate alınmadığını belirterek aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığınca sunulan görüş yazısında, inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı verdiği beyanında yirmi ay boyunca eşi ve çocuklarıyla aynı anda açık görüş yapamadığını ve görüş yaparken eşi ile çocukları ya da ailesi arasında tercih yapmaya zorlandığını belirterek bu durumun çocukların yararına aykırı olduğunu belirtmiştir.

12. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Devletin mahpusların ailesi ve yakınlarıyla iletişimini devam ettirecek önlemleri alması pozitif yükümlülüklerinin bir gereği olsa da hukuka uygun bir tutulmadan kaynaklanan kaçınılmaz sonuçlar nedeniyle aile hayatı kapsamındaki temasın sınırlandırılması doğaldır. Kamu düzeninin ve kurum güvenliğinin sağlanması yönündeki meşru amaç doğrultusunda ve makul bir gerekliliğin olması durumunda gerekçeleri ilgili ve yeterli şekilde açıklanarak belirli bir süre boyunca söz konusu pozitif yükümlülüğün karşılanmaması da olağan kabul edilebilir. Ancak aile hayatına saygı hakkının gereklerinin

mümkün olan ilk fırsatta yerine getirilmesi ve mahpusların ailesiyle olan temasının hızlı şekilde yeniden sağlanması bir gerekliliktir (*Hüseyin Ekinci*, B. No: 2016/38867, 3/7/2019, § 56). Öte yandan birtakım teknik ya da fiziki olanakların bulunmaması, mahpusun ailesiyle asgari şekilde iletişim ve temas kuramamasına gerekçe olarak gösterilemez. Devlet, bu asgari iletişimin sağlanması konusundaki yükümlülüğünü gerektiğinde uygun vasıtalar aracılığıyla da yerine getirebilir (*Hüseyin Ekinci*, § 64).

15. Tüm bu hususlarla birlikte Anayasa'nın 41. maddesinde ifade edilen *çocuğun yüksek yararı*; mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde gözetilmesi gereken bir ilkedir. Bu bağlamda çocuklar üzerinde etki doğuracak bir işlem yapılacağı zaman bu işlemin çocuğun yararına uygun olup olmadığı yönünde bir değerlendirme yapılması aile hayatına saygı hakkının öngördüğü pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi açısından oldukça önemlidir (*Şükran İrge*, B. No: 2016/8660, 7/11/2019, § 33).

16. Somut olayda başvuru hem kendisiyle aynı ceza infaz yerleşkesinde tutuklu olarak bulunan eşyle hem de çocuklarıyla aynı anda görüşme yapma talebinde bulunmuş veya hak kaybına uğramadan görüş yapabilmeyi talep etmiştir. Başvurucunun söz konusu talebi, uygulamanın Genel Müdürlüğün yazısına dayandığı ve mevzuata uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

17. Başvurucunun Kurumda bulunduğu süre zarfında kendisi gibi tutuklu olan eşyle görüşebildiği, ayrıca çocuklarıyla ve aile bireyleriyle bir araya gelebildiği anlaşılmıştır. Ancak söz konusu görüşmeler ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Devletin mahpusların aile bireyleriyle temasını devam ettirecek ve aile birliğini koruyacak önlemleri alması yönünde pozitif yükümlülüğü bulunmakla birlikte başvuru eşinin de tutuklu olduğu dikkate alındığında söz konusu yükümlülüğün kapsamının somut olayın koşulları özelinde değerlendirilmesi gerekecektir.

18. Mevzuatta mahpusların ziyaret haklarının kapsamı ve görüşlerin ne şekilde yapılacağı belirlenmiştir. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 83. maddesinde hükümlüyü ziyaret, Yönetmelik'in 9. maddesinde ziyaret edebilecek kişiler, 10. maddesinde ziyaret gün ve saatleri ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra Genel Müdürlüğün 8/3/2019 tarihli yazısıyla aynı ceza infaz kurumu ya da birden fazla ceza infaz kurumunun bir arada bulunduğu yerleşkedeki farklı kurumlarda barındırılmakta olan mahpusların Yönetmelik'in 9. maddesinin birinci fıkrasında sayılan kişilerden olması şartıyla görüşme yapabileceği ancak aynı yerleşkede bulunan eş ve dışarıdan gelen ziyaretçilerle aynı anda görüşme sağlanamayacağı belirtilmiştir.

19. Söz konusu yazı kapsamında gerçekleştirilen uygulama nedeniyle başvuru kendisiyle aynı ceza infaz kurumu yerleşkesinde mahpus olarak bulunan eşyle ve ziyarete gelen çocuklarıyla aynı anda görüşme yapamadığı görülmektedir. Başvuru söz konusu uygulamayı kaldırılması talebiyle idari ve yargısal makamlara sunduğu dilekçede çocuklarının anne ve babalarıyla aynı anda görüşmemelerinin onların gelişimine zarar verdiğini vurgulamıştır. Bu durumda idari ve yargısal makamlarca değerlendirme yapılırken anayasal güvence altında olan çocuğun üstün yararının da gözönüne alınması gerekmektedir. Dolayısıyla somut olayın koşullarında öncelikle çocukların menfaatleri gözetilmeli, değerlendirmeler mahpus haklarından ziyade çocukların üstün yararı dikkate alınarak yapılmalı, açıklanan gerekçeler de bu durumu ortaya koyacak şekilde ikna edici nitelikte olmalıdır. Öte yandan bu yapılırken kamusal makamlara yüklenen külfetin makul olmasına ve çerçevesinin belirli olmasına özen gösterilmelidir.

20. Somut olaydaki gibi altı ve sekiz yaşlarında olan küçük çocuklar söz konusu olduğunda kamusal makamlara atfedilen yükümlülüklerin sınırı da genişlemektedir. Aynı ceza infaz yerleşkesinde mahpus olarak bulunan eşlerin ziyaret hakkı kapsamında görüş için gelen küçük yaştaki çocuklarıyla aynı anda görüştürülmesi, çocukların aile bağlarını güçlü şekilde kurabilmeleri ve aile birlikteliğinin sağlanması adına kamusal makamların üstlenmesi gereken bir yükümlülük olarak görülmelidir. Üstelik vurgulandığı üzere eşlerin aynı ceza infaz yerleşkesinde tutulması nedeniyle kamusal makamlarca bu koşullarda katlanılması gereken külfetin makul olarak kabul edilebileceği değerlendirilmektedir.

21. Tüm bu hususlara rağmen başvurusunun eş ve çocuklarla aynı anda görüşme talebi değerlendirilirken çocukların üstün yararının neyi gerektireceği hususunda idari ve yargısal makamlarca bir inceleme yapılmadığı, talebin mevcut koşullar gözönüne alınmadan ve hiçbir somut değerlendirme yapılmadan reddedildiği görülmektedir. Dolayısıyla çocukların üstün yararı dikkate alınmadan ilgisiz ve yetersiz gerekçelerle karar verilmesi, çocukların ailesiyle olan temasının yeterli şekilde sağlanması ve aile birliğinin korunması konusunda devlete yüklenen pozitif yükümlülükler aykırılık oluşturmaktadır. Sonuç olarak somut olayın koşullarında aile hayatına saygı hakkının gerektirdiği adımların atılmadığı ve öngörülen anayasal yükümlülüklerin gerisinde kaldığı değerlendirilmiştir.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (*Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Ayrıca eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 18.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Samsun İnfaz Hâkimliğine (E.2019/1141, K.2019/1151) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 18.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Samsun 1. Ağır Ceza Mahkemesi (E.2019/1196 D.İş) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/3/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.